

ACC. N:R **M. 10312**: 1-10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Lev E. Gunnarsson*
Härad: *V. Göinge* Adress: *Box 221, Vittsjö*
Socken: *Vittsjö o. Röke* Berättat av: *Gunnar J. Jonsson*
Uppteckningsår: *1947* Född år *1877* i *Röke*

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-10. Lu F. 59.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR **M. 10312:1.**

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1 /
Svar å LUF 59. När den nya tiden
kom till bygden.

I Rönne socken infördes laga skifte omkring
år 1850. Min farfar, Sven Gunnarsson*, var med
lantmätaren och var betydligt med bedjor och
stift. Han var då sjutton år gammal och
var född år 1834. Det hände ofta att lantmätaren
möttes med förtägnad, varor eller pengar,
så att man skulle få den bästa jorden, bästa
betet, höstnaden o.dyl. Efter vad som berätt-
ats i bygden "ginge lantmätarna igen" då
de var döda för att rätta begångna fel.
En gubbe i Allgustorp, Rönne, kom körande häst
och for, och just då han passerade en "vägning"
såg han glödgade lantmätarskedjor i luften
och lantmätaren skrek: "Pått! Pått --- Borden
sömande: Det skulle du gjort medan du lede."
(Dum parantes kan nämnas att namnen Sven och Gunnar äro
släktnamn, och har varit i sju led, sedan Karl XII: Jätkhög.

Just då välte foran och upp och ned på hela
korsat. Bonden hade redan all mids. ett få ihop
sitt skapare ty ^{stäm} ~~här~~ blaoorkes i skinda.
O skiftade byar för bonner i i dessa orter.
I följande byar från bystämman ha för Bonnens
säkerhet, nämligen Slättby, Ågerby, Engby.
På stämmorna beslutades om byars gränser,
lertag (för murningar m.m.) vägar, möllor,
sägverk vid vattendrag, m.m., dessa tas emellan
tid upphört, endast då det gäller indelad väg
till bönderna, samlas alla delägarna.
Gamla föremål såsom byakorn, byskinn, välling-
klor etc. har förbrunnit, några få äldre
gärdar kan ha bevarat dem tills vår tid.
Andelsföreningar har i viss mån ersatt
byalaget, eller byalaget har delats i sådana.
Slättby börförening bildades omkring 1900-talet.

ACC. NR M. 10312:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I byarna hade man särskilda "kuffelag" på senare tiden, i äldre "medelav" som det uttalades. Dessa bestod av en massa gårdar som byttes sinsemellan, att bjuda på laget. På dessa kallas dryftades gemensamma intressen, och nyhetsförmedlingar och familjer förhållande skulda. Medelavst uppträdde i Gunnar Svanen ungdom och vuxna med kuffelag.

För beaktning betingar medelst upställning och förläggning har förkommit i de skola från 1880 - 1900 talat. Man hade vissa dagar där man höste de två till får och getter. Detta brukades för vinterbruk och brukades i buntar. Omkring 1900 förekom mycket vildhöstnad man höste de vid sjöstränder, i bäck, grungfly m. m. Gräset höstes sedan i "lund" med "höstbör".

Forts!

4/
I Gunnar Jönssons barndom körades man till
I ganska många för ett hämta kalk. Personer för togs
motorer, på dit resan hade man bok. stao
till smidditills, vilka avlastades i Hassleholm.
Dessa man uppkörde i och med införandet av
bättre forskaffningsmedel.

Påverk är en gammal förekomst i orten, man
hade förr o. l. ram såg dessa bar i län
bilar ersatts av motor-cirkelsåg. Någon
egentliga industrier har ej förekommit. Sämr
jakt och fiske. I slutet på 1800 talet
omigivade stora delar av ungdomen till
Amerika, på grund av bättre framtider.
Många av dessa omigivade har redan
iter vänt till hem byggen som väl tillgått färd
eller giv arbetare, industriarb och byggarbete.
Vid gårdarna fick man arbetskraft genom
ett anställa föreg, vilka finge en viss areal
frets!

att bygga sin bostad på och att odla upp och
själa skita. För denna arval fick man göra
sina dagverken i veckan. Öring fäste
personer finger i regel kläder som lön. En
en barnpiga fick en klänning om året visst
nackkläder, vilka tillverkades i de flesta fall
i hemmet. Dessa betaltvingsvillkor ersattes
med kontanter vid 1900-talet.

Första handelsboden i Råke började för omkring
75 år sedan, då Paul Jakobsen öppnade affär.
Han var även Råke sockens sparbanks förste
ordförande. Med handelsbodens tillkomst
fick folk mera varor av alla slag. Fört
bytte man varor på marknader. I Gunnar Svermans
barns dom byggde man hus dels av plank, liggande
s. k. bältehus, dels korsvirke, med murar av
lera och gips. Taket var av jordtröva, senare
ersattes de med halmtak (1880-1900)

fots.

Stugorna rödfärgades alltid, utan vore grå
med finare rött i bly. Väggarna inne i stugorna
voro hvita eller bruna, som de blevo svarta
av smögg. I regel var det kaminer som
användes i vändigt. Detta byttes så att
väggarna kunde tvättas. Senare har de flesta
gästarna smukt papper och tapetserat, en
gäst har dock stugan i samma skick
med bara väggar det är Göta torp i Rönne-
sken. Då man byggde nya hus vid tiden
1850-1860, murade man alltid endast en
ugn för alla eldstäder, bakugn och öppen
spis i köket. Man hade då en befästing
att ställa grytor m.m. på över elden.
I de äldre byggnaderna har man moderniserat
på 1910-25-talet, genom att man "gavalo"
och satta in köksspis.

Möbleringen i stugan bestod av en

hörnbank i ena hörnen (väggfest) ett långbord
ett hörnskåp där "flaskan" förvarades, dessutom
en eller flera "kultsängar" väggfästa, gjorda
av bräder. I dessa lades halmsom
madrass, på denna ett "lasektär" som
lakan, senare även lakan. Fyra ³ användes
mycket träträmål i hemmet, såsom kö-
skådar, träbalkar m.m. Dessa ersattes
senare med lackbalkar och hörnskådar.
Kälaseen på 1880-1900 årtalen gjordes på vissa
tider på ären. Julagillan var obligatoriska
då var det ett kälase varje dag, ibland flera.
Även då man stordet hade man "skysagill"
i "lagst". Till jul slaktades på stora gårdar
en kor, flera fås någon kalv flera svin, allt
sallades ner för behov framåt sommaren.
Vid begravning brukades ett värmsk
släktingar tog en sorts kakor med sig och lite vin.
fnt.

Då kalarst sedan natheder sidskulet gingo
~~vändes~~ ^{gästerna} ~~och vändaren~~ omkring och ~~vändes~~ "skifte"
 ut vin och ~~vändaren~~ * kakorna, år 1870-90.
 Skidorna ändrades också från "agrosyn" till
 liggfjäder vagn. De förstnämnda voro helt
 av trä, de nya av järn, från häcken av trä.
 I Gunnar Sörenssons ungdom anordnades dans
 i tooratal eller på vägskäl, där all byns
 ungdom möttes. I regel var det byspet-
 män med fiol och föredig harmonika
 som spelade. Om julaften var jultakar
 de mest för konsument med ring lekar, bytta
 make, m. fl. Tidningar för kommen i viss
 utsträckning, Nils Sörensen: Hållars och
 Sören Sörensen Olgerup, hade tidning ihop
 den sistnämnde fick tidning varje söndag.
 Tidningar hette Väckaren. Åren en annan
 tidning minnes berättaren benämnd "Väst land"
 (en stockholm tidning)

* G. Sörensen, Skidningar i närmast led
 fjäla där och en på sine tröjans påsar och vin.

3 Gunnar Saurmans barndom var det ett glädje-
ämne när någon gammal gubbe kom och
satt och berättade spökhistorier och gamla
äventyr bland ortsbefolkningen.

På 1800 talet hade man omgångsskola,
med den menades att skolan hölls 14 dagar
i varje elevs hem. Då Gunnar Saurman var
i skolåldern var läroskolan på en plats och
folkskolan i en annan by.

Husförhör var även brukliga, mest i
Vittsjö församling. De som kunde, fingo
läsa ^{en del} ~~ett kapitel~~ i bibeln, därpå följdes
de av prästen, något liknande våra dagars
konfirmandläsning.

År 1868 var ett särskilt stort år kallades
även det stora året. Potatisen blev ej störs
än kasselnötter, och råden blev förstökad.
Smältanät har även varit goda men något

speciellt år kan berättaren ej minnas.
Under världskriget ¹⁹¹⁴⁻¹⁸ var det ont om elting
och man blandade ~~egg~~ mjölet med kli
och majmjölk. Skörden blev mycket dålig
ty de språda groddarna fros av i maj
månad. Under första världskriget
var det mest bygg och matvaror som såldes
i marknader, under det senaste världskriget
är det nog skogen som fått erövra andra
råmaterial.